

N:o 16.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Mars 1883, kl. 1 e. m.

*Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring
i gällande stadgande om val af ledamot i egodelningsrätt.*

117 § i Kongl. stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866 har för närvarande följande lydelse:

»Förste domstol i skiftesmål å landet är egodelningsrätt i hvarje härad eller tingslag. Ordinarie domaren i orten är deri ordförande, derest icke, vid hans förfall, efter hvad särskildt stadgadt är, annorlunda af vederbörande Hofrätt förordnas, eller Vi, på invånarnes gjorda anhållan eller eljest förekomne anledningar, för större eller mindre distrikter, skulle i nåder finna godt, att särskild person dertill utse. Ledamöterna i rätten utgöras af tre i landthushållning kunnige, inom häradet eller tingslaget boende, bofaste män, hvilka, på föranstaltande af domaren i orten, inför Häradsrätten, genom socknefullmäktige, efter förmedlade hemmantalet utväljas. Uppstår laga förfall för ledamot, kalle ordföranden ojäfvig god man i dess ställe. De inom socknarne i häradet eller tingslaget valde gode män kunna ock till ledamöter uti egodelningsrätten utses; dock få de icke såsom domare handlägga skiftesmål, dervid de som gode män biträdt.

Ledamot i egodelningsrätt skall, innan han i rätten inträder, domareed aflägga, der han ej den ed förut svurit.»

Lag-Utskottet har nu från Andra Kammaren fått till sig hänvisad en inom Kammaren af Herr *Johan Fr. Carlsson* afgifven motion, N:o 60, deri motionären — under åberopande af dels de motiv, som funnes anförda uti en af honom vid sistliden riksdag väckt motion i ämnet (II,

29), dels ock de under öfverläggningen om nämnda motion uti Andra Kammaren för bifall till densamma andragna skäl — föreslår, »att ett tillägg i § 117 af Kongl. stadgan af den 9 November 1866, angående skiftesverket i riket, måtte af Riksdagen beslutas, så att nämnda § komme att erhålla följande lydelse:

»Första domstol i skiftesmål å landet är egodelningsrätt i hvarje härad eller tingslag. Ordinarie domaren i orten är deri ordförande, derest icke vid hans förfall, efter hvad särskildt stadgadt är, annorlunda af vederbörande Hofrätt förordnas eller Kongl. Maj:t på invånarnes gjorda anhållan eller eljest förekomna anledningar, för större eller mindre distrikt skulle i nåder finna godt att särskild person dertill utse. Ledamöterna i Rätten utgöras af tre i landthushållning kunnige, inom häradet eller tingslaget boende bofaste män, hvilka på föranstaltande af domaren i orten inför Häradsrätten genom socknefullmäktige efter förmedlade hemmantalet utväljas *för en tid af sex år. Afgående ledamot kan åter inväljas.*

Uppstår laga förfall för ledamot, kalle ordföranden ojäfvig god man i dess ställe o. s. v.»

Den nu af motionären åberopade motivering för den äskade förändringen, hvilken motivering förekommer uti hans vid sistlidne riksdag i ämnet afgifna motion, har denna lydelse:

»Med nuvarande bestämmelser kunde en ledamot i egodelningsrätt, om han så önskade, bibehålla denna sin befattning så länge han för godt funne, oaktadt han befunnes mindre lämplig för ett så viktigt uppdrag som ledamot i en rätt, till hvars afgörande hänskjutits så viktiga frågor, som enligt skiftesstadgan skulle afgöras af egodelningsrätt; och som det i regel förekomme, att invald ledamot i egodelningsrätt bibehölle denna sin befattning så länge han lefde eller ända till dess ålderdomssvagheten nödgade honom att afstå derifrån, kunde genom ett sådant förhållande ett mindre gynnsamt val leda till skada för månget skifteslag. Ett längre utöfvande af befattningen vore visserligen icke att klandra, då valet utfallit på dertill lämplig person, ty under ett längre deltagande borde mera insigt vinnas i dithörande frågor, men att en person, som vore olämplig för befattningen, skulle enligt nu gällande stadganden på obestämd tid bibehållas dervid, vore olämpligt. Motionären ville därför föreslå, att val af ledamot i egodelningsrätt bestämdes för viss tid, såsom stadgadt vore om val till nämndemän, hvilkas uppdrag närmast kunde jämföras med ledamots af egodelningsrätt. Att en sådan ändring af stadgandet om val af ledamot i egodelningsrätt icke skulle utesluta sådana personer, som befunnits lämpliga för befatt-

ningen, visade den nu under några år tillämpade författning om nämndemansval, då det vanligtvis förekommit, att den som ansetts lämplig dertill fått emottaga återval. Men deremot skulle den fördelen vinnas, att vid de fall, då ett val befunnits mindre lyckosamt, man inom en bestämd tid kunde hoppas att bättre vinna målet.»

Med anledning af motionärens, på nu anförda motivering stödda förslag i enahanda syfte, som det i nu förevarande motion, yttrade sig Utskottet vid förra riksdagen sålunda:

»Den jemförelse, motionären gjort mellan ledamöter i egodelningsrätt och nämndemän, är i Utskottets tanke icke fullt riktig. Ledamot i egodelningsrätt är domare med personlig röst: nämnden har endast en kollektivröst; och hvad som gäller om domare i allmänhet, att det icke kan vara lämpligt, att de tillsättas på viss tid, gäller sålunda i sin fulla utsträckning om ledamot i egodelningsrätt, men behöfver icke göra det beträffande de särskilde nämndemännen.

»Skulle en begränsning af tjenstgöringstiden för ledamot af egodelningsrätt ifrågakomma, borde denna ske genom bestämmandet af en viss åldersgräns, efter hvars uppnående ledamot i egodelningsrätt skulle vara skyldig att från befattningen afgå; men något förslag i sådant hänseende föreligger icke för närvarande.

»En kortare tids tjenstgöring för ledamot i egodelningsrätt synes äfven i det afseendet mindre lämplig, att, äfven om den, som väljes till denna befattning, bör vara och verkligen är »i landthushållning kunnig», är det dock endast genom vanan att som domare handlägga skiftesmål, som denna kunskap utbildas uti det särskilda afseende, hvarom här är fråga.

»Till följd deraf, att befattningen icke är gifven allenast på viss tid, torde densamma anses mera hedrande och de dertill lämpligaste personer finnas mera villige att åtaga sig uppdraget.

»Då, i händelse af laga förfall för ledamot, ojäfvig god man kan utan vidare omgång af ordföranden inkallas i ledamotens ställe, synas, äfven med nuvarande bestämmelser, svårigheter icke böra möta att alltid få egodelningsrätt sammansatt af lämplige personer.»

Utskottets på nu återgifna skäl grundade hemställan, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd, blef af Första Kammaren utan föregående öfverläggning eller omröstning bifallen, men af Andra Kammaren till Utskottet återförvisad med 62 röster mot 41, hvilka senare afgåfvos för bifall; hvadan frågan förföll.

De af Utskottet vid förra riksdagen andragna skäl finner Ut-

skottet för sin del äfven nu giltiga och vill endast tillägga den anmärkning, att motionären icke ifrågasatt någon förändrad anordning beträffande valet af gode män vid landtmäteriförrättningar, hvilka gode män, om motionärens förslag antoges och sålunda ledamöter i egodelningsrätt blefve utsedde för en tid af sex år, ändock fortfarande skulle utses för lifstiden — en bristande öfverensstämmelse i hufvudgrundsatser beträffande likartade stadganden, till hvilken lagstiftaren icke bör göra sig skyldig.

Utskottet hemställer,

att motionen icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 Mars 1883.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Lewin*, med hvilken Herrar *Magnus Jonsson* och *Johannes Johnsson* instämt: »Nämndeman, som enligt den intill år 1872 gällande lag kunde bibehålla befattningen så länge han det ville, väljes numera för sex år.

I det af Lag-Utskottet till 1872 års Riksdag afgifna utlåtande med förslag till den i Juli 1872 utfärdade förordning om ändring af 1 kap. 1 och 10 §§ Rättegångsbalken, anför Utskottet bland annat, att nämndemans rättighet att bibehålla sin befattning så länge han det ville vore stridande mot den grund, folkets förtroende, hvarpå institutionen hvilade, att om misstag vid val af nämndeman blifvit begånget, det borde finnas möjlighet att någon gång rätta misstaget, samt att någon tid derför borde bestämmas, efter hvars förlopp nytt val borde ega rum.

Motionären föreslår nu, att den för val af nämndeman bestämda tid af sex år måtte blifva gällande också vid val af ledamot i egodelningsrätt; och kan jag för min del ej annat än biträda detta förslag. Be-

fattningarne af nämndeman och ledamot i egodelningsrätt synas mig vara fullt jemförliga med hvarandra. Begge äro domare och innehafva förtroendeuppdrag. Den af Utskottet anmärkta olikhet med hänsyn till sättet för omröstande till dom vid häradsrätt och egodelningsrätt verkar efter mitt omdöme ingen åtskilnad i nämndemans eller egodelningsrättsledamots ställning till menigheten, som valt dem. Alldeles samma skäl, på grund hvaraf man ansett nödigt att begränsa tiden, för hvilken nämndeman väljes, synas mig bjuda, att enahanda tidsbegrän- ning bör ega rum vid val af egodelningsrättsledamot. Olägenheten deraf att, såsom tvifvels utan mer än en gång inträffar, ledamot saknar egenskaper, nödiga för ett rätt uppfyllande af sitt kall, verkar till skada för begge domstolarne — i egodelningsrätt så mycket mer som leda- möterna der icke hafva en blott kollektiv röst — och det lär icke vara alldeles gifvet, att en sådan ledamot finner sig föranlåten att sjelf- mant träda från befattningen.

På grund af hvad jag nu anfört och då den af motionären till- lagda bestämmelse, att afgående ledamot må åter inväljas, synes mig vara nödig och nyttig, tillstyrker jag att Riksdagen må för sin del be- sluta, att § 117 i gällande skiftesstadga erhåller den af motionären före- slagna förändrade lydelse.»

af Herrar *Jonas Jonasson* och *Lars Andersson*.

Herr *Smedberg* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.
